

عنوان درس: افریقای سبز کجاست؟ افریقای خشک کجاست؟

هدف کلی: آشنایی با آب و هوا و پوشش گیاهی افریقا
هدف‌های جزئی:

- ۱- آگاهی از گرم بودن قاره‌ی افریقا و علت آن
- ۲- آشنایی با نواحی گرم و مرطوب و گرم و خشک در افریقا
- ۳- آشنایی با محدوده‌ی آب و هوای مدیترانه‌ای در قاره‌ی افریقا
- ۴- شناخت انواع پوشش گیاهی در افریقا
- ۵- شناخت قلمرو تقریبی انواع پوشش گیاهی در افریقا

هدف‌های رفتاری: دانش‌آموزان پس از پایان درس باید بتوانند:

- ۱- علت گرم و بی‌زمستان بودن قاره‌ی افریقا را بیان کنند.
- ۲- ویژگی‌ها و قلمرو آب و هوای گرم و مرطوب و گرم و خشک در افریقا را توضیح دهند.
- ۳- انواع پوشش گیاهی افریقا را از استوا به سمت شمال و جنوب نام ببرند.
- ۴- ویژگی‌ها و قلمرو پوشش گیاهی جنگل‌های انبوه، ساوان و استپ را بیان کنند.
- ۵- قلمرو انواع پوشش گیاهی افریقا را به طور تقریبی روی نقشه نشان دهند.
- ۶- ناحیه‌ای از افریقا را که آب و هوای مدیترانه‌ای دارد نام ببرند.

وسایل مورد نیاز: کره‌ی جغرافیایی، نقشه‌ها

روش پیشنهادی ارائه‌ی درس: روی تخته و عکس‌های کتاب درسی، در صورت امکان چند عکس از مناظر گیاهی افریقا و یا نمایش فیلم ویدئویی که جنگل‌های انبوه استوایی را به نمایش بگذارد، نقشه طبیعی افریقا (دیواری) بنویسید: «آب و هوا» و از دانش‌آموزان سؤال کنید آیا آب و هوای افریقا به‌طور کلی گرم است یا سرد؟ چرا؟

از دانش‌آموزان بخواهید با توجه به نقشه‌ی طبیعی آفریقا مدارهایی را که از آفریقا عبور می‌کنند (استوا، رأس‌السرطان و رأس‌الجدی) و در درس گذشته روی نقشه‌ی گنگ تمرین شده‌اند نام ببرند. سپس رابطه‌ی بین گرم بودن اغلب نواحی این قاره با تابش عمودی خورشید را برای آنان توضیح دهید. برای این کار از یک کره‌ی جغرافیایی استفاده کنید و یا روی تخته چگونگی تابش خورشید را بر نواحی استوایی، مداری، معتدل و قطبی ترسیم نمایید.

نتیجه‌گیری کنید که به‌طور کلی آب و هوای آفریقا از نظر دما گرم است و جلوی کلمه‌ی گرم بنویسید: (گرم و مرطوب، گرم و خشک) یعنی میزان رطوبت و بارندگی در همه‌جای آفریقا یکسان نیست. دانش‌آموزان را به نقشه‌ی پراکندگی بارش در آفریقا، در کتاب درسی، توجه دهید و از آنها بخواهید با توجه به راهنمای نقشه قلمرو نواحی خشک و بسیار مرطوب را معین کنند. سپس با استفاده از آموخته‌ها درباره‌ی آب و هوا نتیجه بگیرید که پوشش گیاهی در آفریقا، برحسب توزیع بارش، متفاوت است. از دانش‌آموزان سؤال کنید: در دو طرف استوا (شمال و جنوب) میزان بارش چگونه است؟ به نظر شما پوشش گیاهی در این نواحی چگونه باید باشد؟ و برای تفهیم بیشتر مطلب از آنها بپرسید: در مجاورت استوا در کشورهای جنوب شرقی آسیا مثل اندونزی و فیلیپین با چه نوع پوشش گیاهی آشنا شدید؟ آسیای سبز کجا بود؟ موضوع را به آفریقا ارتباط دهید و جنگل‌های انبوه استوایی و نیز آب و هوای استوایی را توضیح دهید. از یکی از دانش‌آموزان بخواهید «آیا می‌دانید» کتاب را درباره‌ی آفریقای سبز

با صدای بلند بخواند.

بعد، از دانش‌آموزان بخواهید به آفریقای گرم و خشک توجه کنند و اطلاعات نقشه‌های آب و هوا و پوشش گیاهی کتاب را با هم مرتبط سازند و بدین ترتیب به بیابان‌های شمال و جنوب آفریقا و استپ‌هایی که در حاشیه‌ی آنها روئیده است اشاره کنید.

از دانش‌آموزان سؤال کنید بین جنگل‌های انبوه و بیابان‌های آفریقا (در شمال و جنوب) چه نوع پوشش گیاهی دیده می‌شود؟ (ساوان). آنها با ساوان و نوع آب و هوای مربوط به این پوشش گیاهی در بخش آسیا مختصراً آشنا شده‌اند. شما دانسته‌های آنها را درباره‌ی ساوان با توضیح بیشتر تکمیل نمایید. فعالیت‌های این درس به عنوان تکلیف منزل در نظر گرفته می‌شود.

پاسخ صحیح فعالیت‌های کتاب:

۱- این گروه حرکت خود را از حوالی استوا و رود کنگو آغاز می‌کنند. در این ناحیه آب و هوا گرم و مرطوب است و باران فراوان می‌بارد جنگل‌های انبوهی در این بخش وجود دارد که عبور و مرور را مشکل می‌سازد. حشرات ممکن است سبب ایجاد بیماری شوند. حیواناتی نظیر گوریل‌ها بر روی درختان تنومند زندگی می‌کنند. این گروه باید مواظب مارهایی که لابلای علف‌زارهای انبوه پنهان شده‌اند باشند. پس از مدتی آنها به ناحیه ساوان می‌رسند. رطوبت و گرما خیلی کمتر شده است و مثل قبل آزار دهنده نیست. چون فصل خشک ساوان شروع شده است درختان سرسبزی خود را از دست داده‌اند. در ساوان‌ها درختان پراکنده در میان علف‌زارهای خشک شده دیده می‌شود. گروه با حیوانات علف‌خوار مثل فیل و زرافه

گفته می‌شود و این بخش چه ویژگی‌هایی دارد؟
 ۲- برای حفظ نسل جانوران آفریقا، چه اقدامی انجام شده است؟

۳- پوشش گیاهی «علف‌های بلند که در آن درختچه‌های پراکنده دیده می‌شود» چه نام دارد؟

- ساوان جنگل گرمسیری
 استپ علفزار

۴- هرچه از منطقه‌ی استوایی به سمت شمال و جنوب آفریقا پیش می‌رویم میزان رطوبت ... می‌شود.

۵- هر یک از نواحی آفریقا چه نوع آب و هوایی دارند؟ با پاره‌خط به یکدیگر مربوط کنید.

گرم و مرطوب

شمال غربی آفریقا

گرم و خشک

حوضه‌ی رود کنگو

مدیترانه‌ای

صحرای آفریقا

۶- اگر در قاره‌ی آفریقا از حوالی خط استوا به طرف دریای مدیترانه حرکت کنیم چه نوع پوشش‌های گیاهی مشاهده می‌کنیم؟ نام ببرید.

۷- ساوان‌های آفریقا در فصل پرباران و خشک چه تغییری می‌کنند؟

دانستنی‌های معلم:

جنگل‌های بارانی (استوایی): جنگل‌های استوایی خاص مناطق آب و هوای استوایی در سواحل خلیج گینه در آفریقا و جنگل‌های آمازون در برزیل و نیز کشور اندونزی است. این جنگل‌ها اغلب انبوه و متراکم‌اند و درختان آنها مطبّق (طبقه طبقه) بوده و

روبه‌رو می‌شوند. پس از مدتی در مسیر حرکت به جایی می‌رسند که هوا بسیار گرم و خشک است. آنها به صحرای آفریقا رسیده‌اند. در اینجا پوشش گیاهی استپ یعنی بوته‌های خاردار وجود دارد. مردم چادرنشین با شترهایشان از این ناحیه عبور می‌کنند. اعضای گروه هرچه جلوتر می‌روند بیابان‌ها ماسه‌ای‌تر می‌شود و دیگر حتی از استپ هم خبری نیست. بنابراین مجبورند از آبی که به عنوان ذخیره با خود برداشته‌اند کمتر بنوشند تا تمام نشود. بالاخره به دلتای رود نیل می‌رسند که در آن هوا همچنان گرم است ولی دیگر خشک نیست بلکه مرطوب است. با ورود به دلتای نیل کم‌کم مزارع کشاورزی پنبه و غلات پدیدار می‌شود.

۲- چون خط استوا تقریباً از وسط آفریقا می‌گذرد و خورشید در طول سال در مناطق استوایی تا مدار رأس‌السرطان و رأس‌الجدی تقریباً عمودی می‌تابد.

۳- ناحیه‌ای که در آن باران کم و تبخیر شدید است. (استپ)

- حوضه‌ی رود کنگو در مجاورت استوا (جنگل‌های انبوه گرمسیری)

- ناحیه‌ای که دارای یک فصل بارانی و یک فصل خشک است. (ساوان)

۴- وسعت بیابان‌ها در شمال آفریقا بیشتر است. (صحیح)

- در مجاورت استوا گرما شدید است و باران کم می‌بارد. (غلط)

نمونه‌ی پرسش‌های ارزش‌یابی:

۱- آفریقای سبز به کدام بخش از قاره‌ی آفریقا

جهت گردش عمومی استفاده می‌شود و اهمیت تاریخی و علمی نیز دارند.

در ایالات متحده‌ی امریکا اخیراً پارک‌های ملی به صورت محل سکونت نیز درآمده‌اند. از مهم‌ترین پارک‌های این کشور پارک ملی کاتامای و پارک یلوستون می‌باشد که هر یک حدود ۲ میلیون آکر* وسعت دارند. در افریقا نیز پارک‌های ملی متعددی وجود دارند که به ویژه در شرق این قاره اهمیت بیشتری دارند، مثل پارک نکورو در کنیا و پارک کروگر در جنوب افریقا.

در انگلستان و روسیه و قفقاز و آسیای مرکزی نیز پارک‌های ملی و مناطق حفاظت شده‌ی زیادی وجود دارد. مهم‌ترین پارک ملی ایران پارک گلستان است که بین گنبد کاووس و بجنورد قرار دارد و مساحت آن ۹۰ هزار هکتار است.

یک باره دچار خزان نمی‌شوند. بلکه برگ آنها به تدریج و یکی یکی می‌افتند.

آب و هوای استوایی: آب و هوایی که در حدفاصل عرض‌های جغرافیایی ۵ درجه شمالی تا ۱۰ درجه جنوبی از خط استوا بر محیط حاکم است. از خصوصیات این آب و هوا دمای زیاد و یک‌نواخت در طول سال، عدم وجود فصول مشخص و نیز باران روزانه و فراوان می‌باشد. به‌طور کلی در این منطقه شب و روز تقریباً مساوی است و در تمام اوقات سال خورشید به این منطقه عمود یا نزدیک به عمود می‌تابد. وجود رطوبت دائمی و جنگل‌های انبوه (جهنم سبز) از ویژگی‌های این آب و هواست.

پارک ملی (وحش): منطقه‌ای طبیعی که جهت حفظ حیات وحش و حیات گیاهی در یک کشور مورد حفاظت قرار می‌گیرد و حفاظت از آن معمولاً بر عهده‌ی دولت و سازمان‌های عمومی است. از این پارک‌ها

* - هر آکر معادل ۲/۴۷ هکتار است.

عنوان درس: از جمعیت، نژاد و دین مردم آفریقا چه می دانید؟

هدف کلی: آشنایی با نحوه‌ی پراکندگی جمعیت، نژاد، زبان و دین مردم آفریقا
هدف‌های جزئی:

- ۱- آگاهی از کم جمعیت بودن قاره‌ی آفریقا نسبت به وسعت آن
- ۲- آگاهی از علل کم جمعیت بودن این قاره در مقایسه با سایر قاره‌ها
- ۳- آشنایی با چگونگی توزیع جمعیت در قاره‌ی آفریقا
- ۴- آشنایی با قلمرو سفیدپوستان و سیاه‌پوستان در قاره‌ی آفریقا
- ۵- آشنایی با قلمرو مسلمانان در قاره‌ی آفریقا
- ۶- آشنایی با علل تراکم زیاد جمعیت دره‌ی نیل و تراکم کم صحرای آفریقا

هدف‌های رفتاری: دانش‌آموزان پس از پایان درس باید بتوانند:

- ۱- علل کمی جمعیت در قاره‌ی آفریقا را بیان کنند.
- ۲- با استفاده از نقشه‌ی پراکندگی جمعیت، نواحی پرتراکم و خالی از جمعیت آفریقا را نام ببرند.
- ۳- نواحی با تراکم جمعیتی کم یا زیاد قاره‌ی آفریقا را روی نقشه نشان دهند.
- ۴- قلمرو سفیدپوستان و سیاه‌پوستان آفریقا را نام ببرند.
- ۵- قلمرو مسلمانان آفریقا را نام ببرند.
- ۶- چند کشور آفریقایی مسلمان را نام ببرند.
- ۷- علل تراکم زیاد جمعیت دره‌ی نیل و تراکم کم جمعیت را در صحرای آفریقا بیان کنند.

روش تدریس: از دانش‌آموزان بخواهید یکبار

دیگر به نمودار مقایسه‌ی جمعیت قاره‌ها در درس ششم

و سایل مورد نیاز: اطلس دانش‌آموز، نقشه‌ها

و عکس‌های کتاب، گچ و تخته

توجه کنند. سؤال کنید قاره‌ی آفریقا چند درصد جمعیت جهان را در خود جای داده است؟ عواملی را که موجب عدم افزایش جمعیت این قاره در طول سالیان دراز شده است توضیح دهید و اضافه کنید که با توسعه‌ی بهداشت و بهبود تغذیه در سه دهه‌ی اخیر رشد جمعیت در قاره‌ی آفریقا سرعت گرفته است و این قاره نیز مانند آسیا با مشکل رشد جمعیت روبه‌رو است.

مسئله‌ی رشد جمعیت را به بحث بگذارید و از دانش‌آموزان درباره‌ی مشکلاتی که برای قاره‌ی آفریقا پدید خواهد آورد نظرخواهی کنید. سپس از آنان بخواهید به نقشه‌ی پراکنده‌ی جمعیت توجه کنند و بلافاصله در کلاس به‌طور گروهی فعالیت شماره ۲ و ۳ را پاسخ دهند. در این جا استفاده از نقشه‌ی موضوعی تمرین می‌شود و فعالیت شماره ۳ نیز با آموخته‌های قبلی دانش‌آموزان در مورد عوامل مؤثر در پراکنده‌ی جمعیت در درس ششم (قاره‌ی آسیا) پاسخ داده می‌شود. پاسخ‌های صحیح هر گروه را برای دانش‌آموزان بخوانید. سپس درباره‌ی نژاد مردم آفریقا و قلمرو سفیدپوستان و سیاه‌پوستان صحبت کنید. در اینجا از نظر اسلام مبنی بر نفی تبعیض نژادی و در مقابل امتیاز دادن به انسان‌ها بر اساس تقوی سخن بگویید و این امر را از دلایل استقبال بسیاری از کشورهای آفریقا از دین اسلام بیان کنید. از دانش‌آموزان بخواهید به نقشه‌ی سیاسی کشورهای آفریقا که قلمرو کشورهای مسلمان نیز در آن مشخص شده است توجه کنند و نام برخی از کشورها و همچنین کشورهای مسلمان را تکرار کنند و فعالیت ۴ را پاسخ دهند.

پاسخ صحیح فعالیت‌های کتاب:

- ۱- جنگ‌های داخلی، بهداشت ناکافی و شیوع امراض، خشک‌سالی و کمبود غذا
- ۲- حوضه‌ی رود کنگو
دره‌ی رود نیل
کناره‌های خلیج گینه
صحرای بزرگ آفریقا
کناره‌های شمال غربی
بیابان کالاهاری

۳- در دلتای رود نیل آب فراوان و خاک حاصل‌خیز برای کشاورزی وجود دارد. زمین‌ها برای کشاورزی مناسب است چون پست و هموار است. آب و هوا سرد و خشن یا گرم و خشک نیست بلکه مرطوب است. در صحرای بزرگ آفریقا بارش باران بسیار ناچیز است و زمین‌ها اغلب پوشیده از ماسه است بنابراین شرایط مناسب برای کشاورزی وجود ندارد. آب و هوای گرم و خشک و طاقت‌فرسای صحرا مانع از فعالیت‌های انسان شده است.

۴- پاسخ‌ها متفاوت است. برای مثال مصر، لیبی، الجزایر، سودان، موریتانی، تانزانیا و ... کشورهای مسلمان بیشتر در بخش شمالی آفریقا قرار دارند.

نمونه‌ی پرسش‌های ارزش‌یابی:

۱- با استفاده از کلمه‌ی (زیاد) و (کم) جای خالی را پر کنید.

الف - جمعیت قاره‌ی آفریقا نسبت به وسعت آن است اما رشد جمعیت یا زاد و ولد در این قاره است.

شدید در کشورهای جنوب صحرای افریقا و همچنین نواحی عمده‌ی تولید غلات مانند آمریکا، کانادا و روسیه منجر شده است موجب گردید که در سال‌های ۱۹۹۰-۱۹۸۰ هزاران نفر از سودان، اتیوپی و سومالی در جستجوی غذا، خانه و کاشانه‌ی خود را ترک و کیلومترها، در بیابان‌های گرم، به سمت اردوگاه‌های پناهندگان حرکت کنند که بسیاری از آنان در بین راه جان سپردند. قحطی و گرسنگی در تمامی حاشیه‌ی جنوب صحرای افریقا، از موریتانی در غرب تا سودان در شرق و همچنین برخی از کشورهای جنوب مثل موزامبیک و آنگولا، از مسائل مهم قاره‌ی افریقا در یکی دو دهه‌ی اخیر بوده است.

علاوه بر خشک‌سالی عوامل دیگری مثل گرانی مواد غذایی، فقیر بودن مردم، توزیع غیرعادلانه‌ی غذا و رشد جمعیت، همچنین مشکل حمل و نقل و ارتباطات ضعیف و افزایش ناآرامی‌های سیاسی و بروز جنگ از مواردی است که دسترسی به غذا و گرسنگی در قاره‌ی افریقا را بیش از پیش مشکل می‌کند.

ب- تراکم جمعیت در دره‌ی رود نیل و خلیج گینه است اما در حوضه‌ی رود کنگو و صحرای افریقا است.

۲- اکثر مردم افریقا از چه نژادی هستند؟

سفیدپوست زردپوست

سیاه پوست دورگه

۳- درباره‌ی دین مردم افریقا توضیح دهید.

۴- چرا صحرای بزرگ افریقا و حوضه‌ی رود

کنگو کم جمعیت یا خالی از جمعیت است؟

- نمونه‌ی فعالیت‌های کتاب

دانستنی‌های معلم:

گرسنگی در افریقا: براساس گزارش فائو

(سازمان خوار و بار جهانی وابسته به سازمان ملل متحد)

حدود یک میلیارد نفر از مردم جهان از سوءتغذیه رنج

می‌برند و افریقا از این نظر سهم عمده‌ای دارد. بیشتر

کشورهایی که مصرف سرانه‌ی کالری روزانه‌ی آنها از

حد استاندارد طبیعی (۲۳۰۰ کالری) کمتر است در

قاره‌ی افریقا واقع شده‌اند.

گرم شدن کره‌ی زمین که به خشک‌سالی‌های

عنوان درس: چرا افریقا صادرکننده‌ی محصولات اولیه‌ی معدنی و کشاورزی است؟

هدف کلی: آشنایی با ویژگی‌های اقتصادی و سیاسی افریقا
هدف‌های جزئی:

- ۱- آشنایی با نام چند معدن مهم افریقا
- ۲- آگاهی از این که فعالیت اقتصادی در افریقا بیشتر بر پایه‌ی تولید و صدور محصولات اولیه است.
- ۳- آگاهی از علت عدم پیشرفت قاره‌ی افریقا به دلیل استعمار طولانی
- ۴- آگاهی از جاذبه‌های جهانگردی افریقا

هدف‌های رفتاری: دانش‌آموزان پس از پایان درس باید بتوانند:

- ۱- معادن مهم قاره‌ی افریقا را نام ببرند.
- ۲- محصولات استوایی (کشاورزی) قاره‌ی افریقا را نام ببرند.
- ۳- درباره‌ی مشکلات قاره‌ی افریقا بحث کنند و به چند مورد اشاره کنند.
- ۴- چند نمونه از جاذبه‌های جهانگردی قاره‌ی افریقا را نام ببرند.
- ۵- وضعیّت افریقا را به عنوان تأمین‌کننده‌ی مواد اولیه و محصولات اولیه برای کشورهای صنعتی توضیح دهند.

وسایل مورد نیاز: نقشه‌ی مصور اقتصادی کتاب، گچ و تخته.
روش پیشنهادی ارائه‌ی درس: از دانش‌آموزان و الوار، رودهای پرآب و ... اشاره کنید و پرسید آیا قاره‌ی افریقا از نظر معادن و منابع ثروتمند است؟ اگر

چنین است پس چرا افریقائیان با مشکلات بسیاری مواجه اند؟ پاسخ‌های دانش‌آموزان را که به غارت منابع افریقا توسط کشورهای استعمارگر اشاره دارد با عنوان کلی «استعمار» روی تخته بنویسید، سپس واژه‌ی استعمار و استعمارگری در افریقا را که یکی از مهمترین علل عقب‌ماندگی این قاره است توضیح دهید. فضایی برای بحث گروهی ترتیب دهید از دانش‌آموزان بخواهید مشکلات مهم قاره‌ی افریقا را به‌طور گروهی روی یک برگ کاغذ یادداشت کنند سپس نماینده‌ی گروه پاسخ‌های آنها را بخواند. (این تمرین فعالیت شماره ۳ می‌باشد.)

برخی از مشکلات مهم قاره‌ی افریقا عبارتند از جنگ‌های داخلی، رشد بیش از حد جمعیت، کمبود غذا، بیسوادی و ... افریقا صادرکننده و تولیدکننده‌ی محصولات اولیه‌ی کشاورزی و منابع معدنی است و صنعت رشد چندانی در آنجا نداشته است. پس از نتیجه‌گیری از بحث گروهی از دانش‌آموزان بخواهید پیشنهادهایی برای قاره‌ی افریقا داشته باشند مثلاً وحدت و همکاری کشورهای افریقایی، مبارزه با بیسوادی، کنترل جمعیت و ... سپس جاذبه‌های جهان‌گردی افریقا یعنی پارک‌های وحش، سواحل مدیترانه و اهرام مصر را به دانش‌آموزان معرفی کنید و در صورتی که درباره‌ی این نواحی اطلاعاتی دارید در اختیارشان بگذارید.

پاسخ صحیح فعالیت‌های کتاب:

۱- استعمار، قاره‌ی افریقا سالیانی دراز تحت نفوذ و استعمار اروپائیان قرار داشته و استعمارگران با غارت منابع و ثروت‌های آن مانع توسعه و پیشرفت

کشورهای این قاره بوده‌اند.

۲- الف - الماس، نفت، طلا، مس

ب - قهوه، کاکائو، کائوچو

ج - پنبه

۳- رشد جمعیت و کمبود غذا، جنگ‌های

داخلی، بیسوادی، عدم پیشرفت صنعت و صادرکننده‌ی

محصولات اولیه‌ی کشاورزی بودن

نمونه‌ی پرسش‌های ارزش‌یابی:

۱- سه مورد از جاذبه‌های جهان‌گردی افریقا

را نام ببرید.

۲- در اطراف دره‌ی نیل چه محصول مهمی

به‌دست می‌آید؟

پنبه کائوچو

ذرت کاکائو

۳- یکی از عوامل مهمی که مانع پیشرفت و

توسعه‌ی کشورهای افریقایی شده این است که

۴- رشد بیش از حد جمعیت در قاره‌ی افریقا

چه مشکلی پدید می‌آورد؟

- نمونه‌ی فعالیت‌های کتاب

دانستنی‌های معلم:

سازمان وحدت افریقا: در ماه مه سال ۱۹۶۳

میلادی سران سی کشور مستقل افریقایی در آدیس‌آبابا

پایتخت کشور اتیوپی گرد هم جمع شده و سازمان وحدت

افریقا را به‌وجود آوردند. هدف اصلی از تشکیل این

سازمان تحکیم وحدت و استقلال کشورهای افریقایی

و همکاری سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، بهداشتی،

علمی و دفاعی بین آنها بود. هدف دیگر آنها این بود که

با وحدت خویش به نفی استعمار در کشورهای افریقایی

و دفاع از استقلال خود اقدام نمایند.

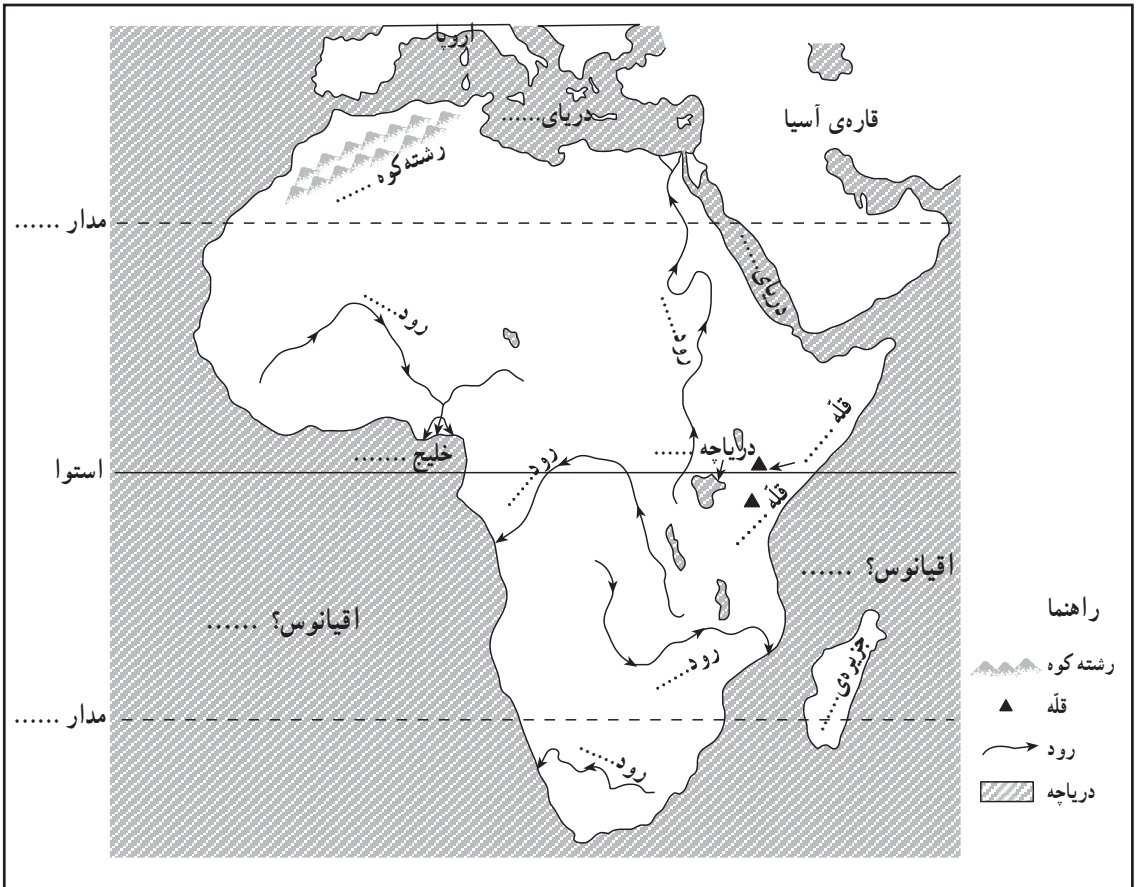
ارکان سازمان وحدت افریقا عبارتند از کنفرانس سران کشورها، شورای وزیران خارجه، دبیرکل، یک کمیسیون برای تبادل نظر و حکمیت در مواقع لزوم. زبان‌های رسمی کنفرانس‌ها، زبان‌های افریقایی و انگلیسی و فرانسه می‌باشد.

اهرام مصر: اهرام مصر از عجایب هفتگانه‌ی جهان است و شامل سه هرم بزرگ و ۴ هرم کوچکتر است، خوفو، فرعون مصر اولین هرم را ۳۰۰۰ سال قبل از میلاد (۵۰۰۰ سال پیش) برای قبر خود ساخت. این نوع قبرها را مصریان پیرموس می‌نامیدند که به معنی بلند است و کلمه پیرامید (به معنی هرم) در زبان‌های اروپایی مشتق از آن است. هرم اول خنوبس نام دارد، هرم دوم کفرن و هرم سوم میکرنیوس و هر سه به نام شاهان مصر ساخته شد. مرکز اهرام ثلاثه مصر در باختر شهر تاریخی ممفیس مرکز امپراطوری قدیم مصر است.

تاریخ ساختمان آن ۲۹۰۰ ق.م. مرکب از ۴۰۰ هزار قطعه سنگ ۵ تنی به مساحت ۵ هزار و سیصد متر مربع و قله آن ۱۳۸ متر ارتفاع دارد. طول یک قاعده آن ۳۳۰ متر است دو دیوار دارد یکی بالا و دیگری پایین و دارای راهروها و اطاقها و تالارها و از عجایب صنعت معماری است. در یکی از تالارها جسد مومیایی شده‌ی خنوبس، فرعون مصر گذاشته شده. در نیم کیلومتری اهرام نیز مجسمه ابوالهول الهه قدرت قرار دارد و از سنگ یک پارچه ساخته شده است. سر این مجسمه از انسان و تنه آن سگ است.

استعمار: کلمه‌ی استعمار در لغت به معنی اقدام به عمران و آباد کردن است، اما در دو اصطلاح سیاسی و در اصطلاح امروز دست درازی و اعمال نفوذ و مداخله دولتهای قوی در کشورها و سرزمینهای دولتهای ضعیف به بهانه آبادی و عمران و به قصد استفاده از منابع ثروت آنها می‌باشد.

نقشه‌ی گنگ طبیعی افریقا

نقشه‌ی گنگ افریقا را در مدرسه تکثیر و جهت پاسخگویی در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید.

- ۱- روی نقشه نام اقیانوس‌ها و دریاهای اطراف قاره‌ی افریقا را بنویسید.
- ۲- رشته کوه‌ی که در شمال غربی افریقا قرار گرفته، چه نام دارد؟ روی نقشه بنویسید.
- ۳- نام قله‌های بلند و بزرگ‌ترین دریاچه‌ی افریقا را بنویسید.
- ۴- نام رودهای مهم افریقا را بنویسید.
- ۵- نام خلیجی که در مغرب افریقا قرار دارد چیست؟ روی نقشه بنویسید.
- ۶- نام صحرای بزرگ افریقا و بیابان کالاهاری را روی نقشه بنویسید.
- ۷- مدار رأس السَّرطان و رأس الجدی از کدام بیابان‌ها عبور می‌کند؟ نام این بیابان‌ها را بنویسید.
- ۸- نقشه را به سلیقه‌ی خود رنگ‌آمیزی کنید.

عنوان درس: ناهمواری‌های اروپا به چند بخش تقسیم می‌شود؟

هدف کلی: آشنایی با موقعیت، ناهمواری‌ها و رودهای مهم قاره‌ی اروپا
هدف‌های جزئی:

- ۱- آشنایی با مفهوم اوراسیا
- ۲- آشنایی با موقعیت قاره‌ی اروپا
- ۳- آشنایی با نام و موقعیت شبه‌جزیره‌های مهم اروپا
- ۴- آشنایی با نام و تفاوت اشکال ناهمواری در شمال و جنوب اروپا
- ۵- آشنایی با نام چند رود مهم اروپا
- ۶- آگاهی از علل آلودگی رودهای اروپا

هدف‌های رفتاری: دانش‌آموزان پس از پایان درس باید بتوانند:

- ۱- مفهوم اوراسیا را بیان کنند.
- ۲- موقعیت اروپا را بیان کنند و روی نقشه نشان دهند.
- ۳- سه شبه‌جزیره‌ی مهم اروپا را روی نقشه نشان دهند و نام ببرند.
- ۴- ناهمواری‌های شمالی و جنوبی اروپا را با هم مقایسه کنند.
- ۵- چند رود مهم اروپا را نام ببرند.
- ۶- برخی از ناهمواری‌ها و رودهای مهم اروپا را روی نقشه گنگ نشان دهند.

وسایل مورد نیاز: نقشه‌ی جهان نما یا کره‌ی جغرافیایی، اطلس دانش‌آموز، نقشه‌ی طبیعی اروپا، عکس‌هایی از ناهمواری‌ها و رودهای اروپا، نقشه و عکس‌های کتاب، نقشه‌ی گنگ، گچ و تخته.
روش تدریس: قبل از شروع درس، نقشه‌ی طبیعی اروپا و عکس‌هایی از مناظر طبیعی اروپا را به دیوار کلاس نصب کنید. ابتدا از دانش‌آموزان بخواهید با استفاده از اطلس جغرافیایی خود یا نقشه‌ی جهان نما، قاره‌ی اروپا را پیدا کنند و از آنها بپرسید که در شمال و غرب اروپا چه اقیانوس‌هایی وجود دارد؟ کدام دریا

آلودگی رودخانه‌ها نیز اشاره کنید. از دانش‌آموزان بخواهید به‌طور گروهی فعالیت‌های ۵-۱ کتاب را که تمرین با نقشه است انجام دهند. نقشه‌ی گنگ اروپا (مدرج در این کتاب) را تکثیر کنید و به عنوان تکلیف منزل در اختیار آنها بگذارید.

پاسخ صحیح فعالیت‌های کتاب:

۱- اروپا را می‌توان دنباله‌ی قاره پهناور و مرتفع آسیا دانست. به همین جهت برخی از جغرافی‌دان‌ها قاره‌ی آسیا و اروپا را یک قاره دانسته و به آن اوراسیا می‌گویند.

۲- رشته کوه‌های اورال

۳- از شمال به اقیانوس منجمد شمالی - از جنوب به دریای مدیترانه - از شرق به کوه‌های اورال - از غرب به اقیانوس اطلس محدود می‌شود.

۴- مطابق با نقشه ناهمواری‌های اروپا نام‌گذاری می‌شود.

۵- آلمان، اتریش، مجارستان (مرز اسلواکی)، (جمهوری دیوودینا و صربستان) یوگسلاوی سابق، بلغارستان، رومانی

۶- جدول صفحه‌ی بعد را کامل کنید :

۷- عواملی مانند قایق‌های موتوری و کشتی‌ها که روغن، بنزین و مواد زاید خود را وارد آب می‌کنند،

این قاره را از افریقا جدا می‌کند؟ سپس برای تعیین مرز شرقی اروپا توجه آنها را به کوه‌های آرال مرز طبیعی بین اروپا و آسیا جلب کنید و بگویید که در واقع قاره‌ی اروپا قسمتی از قاره‌ی آسیا می‌باشد. آنگاه مفهوم اوراسیا را که نمایان‌گر اتصال دو قاره مذکور می‌باشد برایشان بیان کنید و روی تخته بنویسید :

اوراسیا = اروپا + آسیا

در مرحله‌ی بعدی توجه دانش‌آموزان را به راهنمای نقشه و رنگ‌هایی که نمایان‌گر ناهمواری‌های مختلف است جلب کنید و از آنها بخواهید نام ناهمواری‌های مختلف را بخوانند. سپس با توجه به عکس‌هایی که تهیه کرده‌اید و رسم اشکال ساده و عکس‌های کتاب ناهمواری‌های فرسوده و قدیمی شمالی را با کوه‌های جوان جنوبی (به کمک دانش‌آموزان) مقایسه کنید. برای مثال می‌توانید موارد را مطابق جدول زیر دسته‌بندی کرده و روی تخته بنویسید.

سپس از چند دانش‌آموز بخواهید که با توجه به نقشه نام چند رود اروپا را بگویند و اسامی رودها را روی تخته بنویسند و درباره‌ی فواید و اهمیت این رودها نظر دانش‌آموزان را بپرسید (به عکس کتاب توجه کنید). به علل

ناهمواری‌های جوان	ناهمواری‌های قدیم و فرسوده (پیر)		
			
جوان	فرسوده و قدیمی	تاریخچه‌ی زمین‌شناسی	
بلند و مرتفع	کم ارتفاع	ارتفاع	
نوک تیز	گنبدی شکل	قله	
به شکل 	به شکل 	دره	
پرشیب	کم شیب	دامنه	
پریرف، دارای آبشارهای فراوان و رودهای پرآب و مناسب برای ایجاد سد	دارای جلگه‌های پهناور، دریاچه‌های بسیار	چشم‌انداز، اهمیت	

 <p>اروپای جوان</p>	 <p>اروپای پیر</p>
<p>نوک تیز و مرتفع</p> <p>تنگ</p> <p>پرشیب</p> <p>دارد</p>	<p>قله‌ها:</p> <p>دره‌ها:</p> <p>دامنه‌ی کوه‌ها:</p> <p>زمین لرزه و فعالیت آتش‌فشانی: ندارد</p> <p>گنبدی شکل و کم ارتفاع</p> <p>باز</p> <p>کم شیب و ملایم</p>

دونائو، دونا، دوناج، دونای و دوناربا تلفظ می‌شود. طول آن ۲۸۶۰ کیلومتر است و از کوه‌های جنگل سیاه در آلمان سرچشمه می‌گیرد و به دریای سیاه می‌ریزد. حد متوسط آبی که به دریا می‌ریزد ۷۰۰۰ متر مکعب در ثانیه و مساحت حوضه‌ی آن ۸۱۷۰۰۰ کیلومتر مربع می‌باشد. این رود پس از ولگا مهم‌ترین رود اروپا محسوب می‌شود و مرز شمالی اروپای لاتین را تشکیل می‌دهد. دانوب از آلمان، اتریش، جمهوری دیوودینا و صربستان (یوگسلاوی سابق)، مجارستان، بلغارستان، رومانی و مرز اسلواکی عبور می‌کند.

آلپ: آلپ اصطلاحی است علمی که به‌طور خاص برای یک پدیده‌ی چین‌خوردگی کوهستانی در اروپا به‌کار می‌رود. از خصوصیات این کوهستان چمن‌زارهای آلی، دامنه‌های نسبتاً ملایم و دره‌های U شکل است.

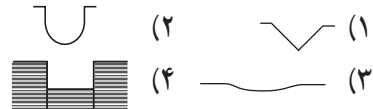
آلی (متعلق به آلپ) اغلب به مناطق مرتفعی گفته می‌شود که در پدیده‌ی کوه‌زایی آلی وجود آمده و مشابه آب‌های اروپا باشد؛ مثلاً اقلیم آلی، ناهمواری آلی یا پوشش گیاهی آلی و ...

بالکان: شبه‌جزیره‌ای است در شمال دریای مدیترانه یا جنوب شرقی اروپا، که از مغرب به دریای آدریاتیک و دریای یونان و از مشرق به دریا‌های مرمره و اژه و تنگه‌های بسفر و داردانل، محدود می‌شود. کشورهای صربستان، کرواسی، بوسنی و هرزگوین، یونان، بلغارستان، آلبانی و قسمت اروپایی ترکیه در این شبه‌جزیره قرار دارند.

فاضلاب شهرها، فاضلاب هتل‌ها و اقامتگاه‌های مسافران و جهان‌گردان ...

نمونه‌ی پرسش‌های ارزش‌یابی:

۱- کدام یک از شکل‌های زیر مربوط به اروپای شمالی است؟

۲- کدام پدیده بیشتر در اروپای جوان مشاهده می‌شود؟

۱) دامنه‌ی کم‌شیب (۲) آبشارها
 ۳) قله‌های گنبدی شکل (۴) دره‌های باز
 ۳- رود طولانی‌ترین رود اروپا است که از چند کشور عبور می‌کند.

۴- به نواحی جنوبی اروپا که در آن چین‌خوردگی‌ها و رشته‌کوه‌های بلند وجود دارد اروپای می‌گویند.

۵- از رودهای اروپا در چه مواردی استفاده می‌شود؟

۶- علل آلودگی رودخانه‌های اروپا چیست؟

- نمونه‌ی فعالیت‌های کتاب

- نقشه‌ی گنگ

دانستنی‌های معلّم:

رود دانوب: رود دانوب از رودهای معروف اروپاست که از چندین کشور عبور می‌کند و به نام‌های مختلفی چون